

Jak ZUS załatwi wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem minimalnych wynagrodzeń.

Prezentowany artykuł skierowany jest przede wszystkim do tych z Państwa, którzy mają już ustalone prawo do emerytury lub renty, a przy ubieganiu się o te świadczenia mieli problemy z udokumentowaniem zarobków.

Wraz z decyzjami waloryzacyjnymi otrzymali Państwo ulotkę, informującą o możliwości zgłoszenia wniosku o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych, za te okresy, za które nie było możliwości przedłożenia dokumentów potwierdzających wysokość uzyskanych wynagrodzeń.

Bardzo wiele osób złożyło wnioski o takie przeliczenie, licząc, że spowoduje on – w każdym przypadku – podwyższenie wysokości pobieranego świadczenia. Część z tych osób spotkało jednak rozczarowanie, bowiem otrzymały decyzję odmawiającą takiego przeliczenia.

Dlaczego część z Państwa otrzymała podwyżkę, a część nie ?

Postaramy się to Państwu szczegółowo wytłumaczyć, a bardziej skomplikowane regulacje prawne zilustrujemy licznymi przykładami, które pozwolą każdemu odnaleźć i przeanalizować własny przypadek.

Lektura tego materiału pozwoli także tym osobom, które nie złożyły jeszcze wniosku o dokonanie takiego przeliczenia, na podjęcie decyzji, czy należy ten wniosek faktycznie składać, czy też jest to bezcelowe z uwagi na to, że zarobki przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia znacznie przewyższają minimalne wynagrodzenie.

Dla umożliwienia Państwu samodzielnych wyliczeń w ostatniej części opracowania przedstawiamy wykaz minimalnych wynagrodzeń obowiązujących w okresie lat 1956 – 2008, oraz roczne kwoty minimalnych wynagrodzeń zestawione z przeciętnymi wynagrodzeniami.

Spis treści:

- I. **Kiedy podstawa wymiaru świadczenia może być ustalona z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych**
- II. **Przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych**
  - A. **Kiedy i w jaki sposób ZUS przeliczy ostatnio ustaloną podstawę wymiaru świadczenia**
    - Wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy
    - W jakich przypadkach i w jaki sposób ZUS przeliczy ostatnią podstawę wymiaru świadczenia
    - Od jakiej daty świadczenie przysługuje w przeliczonej wysokości
    - Podsumowanie
  - B. **Przeliczenie podstawy wymiaru w myśl art. 111 ustawy emerytalnej**
- III. **Przeliczenie renty rodzinnej**
  - A. **Ustalenie po raz pierwszy podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego**
  - B. **Przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego**
- IV. **Przeliczenie świadczenia przedemerytalnego**
- V. **Przeliczenie kapitału początkowego**

I. Kiedy podstawa wymiaru świadczenia może być ustalona z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych

Z dniem 1 stycznia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 192, poz. 1180), zwana dalej ustawą zmieniającą.

Ustawa ta wprowadziła - w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, ze zm.) - regulację umożliwiającą w tych przypadkach, *w których nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty - przyjęcie za podstawę wymiaru składek kwoty obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy.*

Z powyższego uregulowania wynika zatem możliwość przyjęcia do ustalenia podstawy wymiaru wynagrodzenia minimalnego.

Wynagrodzenie to ZUS uwzględni wówczas, gdy w okresie, z którego zarobki zostały wskazane do ustalenia podstawy wymiaru, osoba ubiegająca się o emeryturę lub rentę była zatrudniona w ramach stosunku pracy, lecz nie może przedłożyć wykazu zarobków, jakie wówczas osiągała.

Niemożność wykazania tych zarobków może być spowodowana np. tym, że firma, w której pracował zainteresowany już nie istnieje, albo też nie posiada dokumentacji finansowej z tego okresu. Niezależnie od tego, jaka jest faktyczna przyczyna braku możliwości przedłożenia zarobków – nie muszą jej Państwo udowadniać.

Natomiast musi zostać udowodniony fakt wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, bowiem minimalne wynagrodzenie można przyjąć tylko za udowodnione okresy pozostawania w ubezpieczeniu pracowniczym.

Przyjęcie do przeliczenia podstawy wymiaru wynagrodzenia w wysokości proporcjonalnej do okresu, w jakim była wykonywana praca w ramach stosunku pracy oznacza, że ZUS wynagrodzenie to przyjmuje za faktyczny (udowodniony) okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy - z uwzględnieniem lat, miesięcy i dni.

Przykład

Wniosek o emeryturę zgłoszono w czerwcu 2009 r. Wnioskodawca – urodzony w 1947 r. - od grudnia 1991 r. pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy. We wniosku o emeryturę przysługującą ubezpieczonym – mężczyznom po ukończeniu 60 lat, udowodnieniu 25 – letniego stażu ubezpieczeniowego i orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy wskazał, aby podstawa wymiaru emerytury została ustalona w najkorzystniejszy sposób. Ubezpieczony ten udowodnił 22 lata zatrudnienia na umowie o pracę oraz 3 lata nieskładkowe (ukończone studia wyższe- inżynierskie). Przedłożył dokumenty potwierdzające wysokość wynagrodzenia uzyskanego w okresie 17 lat kalendarzowych (1974 - natomiast nie dysponuje dokumentami dot. zarobków uzyskanych w okresie wykonywania pracy na umowie o pracę od 1 listopada 1970 r. do 15 kwietnia 1972 r. (3 lata kalendarzowe – 1970, 1971 i 1972). Za ten okres ZUS przyjmie minimalne wynagrodzenie, które ustali w następujący sposób:

- 1970 r. - listopad 1970 r. – 850 zł, za grudzień – 1000 zł – razem 1 850 zł,
- 1971 r. – 12 000 zł (12 x 1 000 zł)
- 1972 r. – za styczeń, luty i marzec – po 1 000 zł za każdy miesiąc, za kwiecień - 499, 95 zł [(1 000 zł : 30 dni) x 15] – razem za 1971 r. – 3 499,95 zł.

Jeżeli, na podstawie przedłożonych dokumentów, ZUS uznał za udowodniony okres zatrudnienia, minimalne wynagrodzenie przyjmuje proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy.

Przykład

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury wskazano zarobki uzyskane w 20 latach podlegania ubezpieczeniom społecznym, w tym – między innymi – wynagrodzenie osiągnięte w 1988 r. W roku tym wnioskodawca pracował w dwóch zakładach pracy. W pierwszym był zatrudniony od 1 stycznia do 31 maja 1988 r. i za ten okres przedłożył zaświadczenie o wysokości zarobków (formularz ZUS Rp – 7), z którego wynika, iż uzyskał wynagrodzenie w kwocie 241 400 zł. W czerwcu 1988 r. zainteresowany nie pracował, a następnie był zatrudniony na umowie o pracę (w pełnym wymiarze czasu pracy) w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 1988 r. Wnioskodawca bezspornie udowodnił okres tego zatrudnienia, nie posiada natomiast dokumentów potwierdzających wysokość uzyskanego wynagrodzenia. Do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia ZUS przyjmie minimalne wynagrodzenie obowiązujące w tym okresie. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 1988 r. wynagrodzenie to obowiązywało w kwocie 9 000 zł miesięcznie. A zatem za okres od lipca do grudnia (6 miesięcy) ZUS przyjmie minimalne wynagrodzenie w kwocie 54 000 zł. Ustalając wynagrodzenie, jakie za ten rok zostanie przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru, ZUS uwzględni:

- za okres od 1 stycznia do 31 maja 1988 r. - 241 400 zł,
  - za czerwiec 1988 r. – 0 zł,
  - za okres od 1 lipca do 31 grudnia 1988 r. – 54 000 zł,
- a więc łącznie – 295 400 zł.

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury wskazano wynagrodzenie z lat 1990 – 1999. W okresie tym wnioskodawca:

- od 1 stycznia 1991 r. do 31 marca 1991 r. – wykonywał zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/3 etatu; brak dokumentacji potwierdzającej wysokość uzyskanego wynagrodzenia,
- od 1 kwietnia 1991 r. do 31 grudnia 1992 r. – podlegał ubezpieczeniu w KRUS,
- od 1 stycznia 1993 r. do 31 maja 1993 r. – wykonywał zatrudnienie w ramach umowy o pracę, przy czym – jak wynika ze świadectwa pracy – było to zatrudnienie na 1/2 etatu; brak dokumentacji potwierdzającej wysokość uzyskanego wynagrodzenia,
- od 1 czerwca 1993 r. do 31 maja 1994 r. – podlegał ubezpieczeniu w KRUS,
- od 1 czerwca 1994 r. do 31 grudnia 1999 r. – wykonywał zatrudnienie w ramach stosunku pracy.

Przy ustalaniu podstawy wymiaru ZUS przyjmie wynagrodzenie minimalne za okres:

- od 1 stycznia 1991 r. do 31 marca 1991 r.; w okresie tym minimalne (miesięczne) wynagrodzenie wynosiło 550 000 zł, a zatem – z uwagi na to, że zatrudnienie było wykonywane w wymiarze 1/3 czasu pracy – do ustalenia podstawy wymiaru za ten okres zostanie przyjęte wynagrodzenie w wysokości 550 000 zł, tj. 1/3 kwoty 1 650 000 zł (550 000 zł x 3 miesiące),
- od 1 stycznia 1993 r. do 31 maja 1993 r.; w okresie tym minimalne wynagrodzenie wynosiło 1 500 000 zł, a zatem – z uwagi na to, że zatrudnienie było wykonywane w wymiarze 1/3 czasu pracy – do ustalenia podstawy wymiaru za ten okres zostanie przyjęte wynagrodzenie w wysokości 37 500 000 zł, tj. 1/2 kwoty 75 000 000 zł (1 500 000 zł x 5 miesięcy).

Za okresy: od 1 kwietnia 1991 r. do 31 grudnia 1991 r., 1992 r., od 1 czerwca 1993 r. do 31 grudnia 1993 r. oraz od 1 stycznia 1994 r. do 31 maja 1994 r. do ustalenia podstawy wymiaru zostanie przyjęte 0 zł, a za pozostałe lata, z których zarobki wskazano do ustalenia podstawy wymiaru emerytury – wynagrodzenie w udokumentowanej wysokości.

Nie w każdym przypadku, w roku w którym było wykonywane zatrudnienie w ramach stosunku pracy, wynagrodzenie „zerowe” może być zastąpione wynagrodzeniem minimalnym.

Przykład

Do ustalenia podstawy wymiaru wnioskodawca wskazuje – między innymi – zarobki uzyskane w 1978 r. Pracował wówczas u pracodawcy, z którym umowę o pracę zawarł 1 stycznia 1976 r., a rozwiązał w 1988 r. Przez cały ten okres pracował w pełnym wymiarze czasu pracy. Z wpisu w legitymacji ubezpieczeniowej wynika, że w 1978 r. uzyskał wynagrodzenie w kwocie 16 000 zł, a więc niższe nawet od minimalnego wynagrodzenia. ZUS nie przyjmie za ten rok wynagrodzenia minimalnego, bowiem z analizy dokumentów wynika, że ubezpieczony przez okres 9 miesięcy korzystał z urlopu bezpłatnego.

Jeżeli do obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty może być przyjęte wynagrodzenie minimalne z różnych okresów – przy ustalaniu tej podstawy ZUS wybierze wynagrodzenia za okres najkorzystniejszy dla świadczeniobiorcy.

Przykład

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury, ubezpieczony wskazał wynagrodzenie z 20 lat kalendarzowych podlegania ubezpieczeniu społecznemu - ubezpieczeniom społecznym. Udokumentował zarobki uzyskane w 18 latach kalendarzowych, natomiast za pięć lat – 1978 - 1982, w których wykonywał zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy, nie posiada wymaganej dokumentacji. W celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury, ZUS musi uzupełnić 18 lat, za które ubezpieczony przedłożył wykaz zarobków - dwoma latami, za które przyjmie minimalne wynagrodzenie. Dokonując tego wyboru ZUS nie kieruje się nominalną wysokością minimalnego wynagrodzenia, lecz bada jego relację do przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w danym roku (tzw. wskaźnik wysokości wynagrodzenia). Wskaźnik ten w latach 1978 – 1982 wynosił:

ROK	WYNAGRODZENIE MINIMALNE w zł	WYNAGRODZENIE PRZECIĘTNE w zł	Wskaźnik w %
1978	18400	58644	31,38
1979	20800	63924	32,54
1980	24000	72480	33,11
1981	28800	92268	31,21
1982	48000	139572	34,39

Najkorzystniejszy był wskaźnik za lata 1980 i 1982, a zatem – przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury – ZUS uwzględni minimalne wynagrodzenie uzyskane w tych latach kalendarzowych.

II. Przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych

Możliwość przeliczenia podstawy wymiaru z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia dotyczy:

- emerytur,
- rent z tytułu niezdolności do pracy,
- rent rodzinnych,
- kapitału początkowego oraz
- świadczeń przedemerytalnych przyznanych przez urzędy pracy na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

WAŻNE ! Osoby, które nabyły prawo do świadczenia przed dniem 1 stycznia 2009 r., a które nie mogły udowodnić wysokości wynagrodzenia uzyskanego w okresie wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru - mogą zgłosić wniosek o przeliczenie ostatniej podstawy wymiaru z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia.

Podstawę prawną przeliczenia ostatnio ustalonej podstawy wymiaru świadczenia, stanowi art. 2 ustawy zmieniającej. Ten sposób przeliczenia omawiamy poniżej, pod literą **A**.

UWAGA! Osoby, które nabyły prawo do świadczenia przed dniem 1 stycznia 2009 r., mogą także zgłosić wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem zarobków (w tym wynagrodzeń minimalnych) z innego okresu, niż wskazany do obliczenia ostatniej podstawy wymiaru świadczenia.

W przypadku zgłoszenia takiego wniosku, podstawę prawną przeliczenia podstawy wymiaru stanowi art. 111 ustawy emerytalnej. Zasady przeliczenia podstawy wymiaru w myśl tego przepisu przedstawiamy Państwu w kolejnej części opracowania, pod literą **B**.

A. Kiedy i w jaki sposób ZUS przeliczy ostatnio ustaloną podstawę wymiaru świadczenia

Podstawę prawną przeliczenia ostatnio ustalonej podstawy wymiaru świadczenia, stanowi art. 2 ustawy zmieniającej.

Zgodnie z tym przepisem - na wniosek osoby, której do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, przyjęto podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego z uwzględnieniem okresu pozostawania w stosunku pracy, za który nie można ustalić podstawy wymiaru składek, wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej z zastosowaniem art. 15 ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej.

Przeliczeniu, o którym mowa wyżej, podlega podstawa wymiaru emerytury, emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego, przyznanego na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu lub renty **ostatnio** przyjęta do obliczenia świadczenia, a także podstawa wymiaru kapitału początkowego.

Wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy

Przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty z uwzględnieniem minimalnych wynagrodzeń – dokonywane jest na **wniosek** świadczeniobiorcy.

Wniosek ten należy złożyć w oddziale ZUS, który wypłaca pobierane świadczenie.

W oddziałach i inspektoratach ZUS można pobrać formularze wzorów wniosku o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia. Wniosek taki można zgłosić także w dowolnej formie, istotne jest, aby z jego treści wynikało żądanie świadczeniobiorcy. Może to być zatem wniosek np. o treści „Proszę o przeliczenie podstawy wymiaru mojej emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego”.

W jakich przypadkach i w jaki sposób ZUS przeliczy ostatnią podstawę wymiaru świadczenia

ZUS przeliczy ostatnio ustaloną podstawę wymiaru emerytury lub renty w przypadku, gdy w okresie, z którego zarobki zostały przyjęte do jej obliczenia, ubezpieczony pozostawał w

zatrudnieniu w ramach stosunku pracy, jednak za okresy te nie przedłożył dokumentów potwierdzających wysokość osiągniętych zarobków.

W takich przypadkach – przed dniem 1 stycznia 2009 r. – było przyjmowane wynagrodzenie w zerowej wysokości.

Osobie, której – we wskazanych wyżej okolicznościach – przyjęto wynagrodzenie „zerowe” – ZUS przeliczy (na jej wniosek) podstawę wymiaru świadczenia, przyjmując w miejsce wynagrodzenia „zerowego” – obowiązujące w tym okresie minimalne wynagrodzenie pracowników.

Przykład

Wniosek o emeryturę został zgłoszony w 2000 r. Do ustalenia podstawy wymiaru wnioskodawca, którego zatrudnienie ustało z dniem 31 grudnia 1996 r. - wskazał wynagrodzenie uzyskane w latach 1987 – 1996. W okresie tym osiągał najkorzystniejsze zarobki. Zainteresowany udowodnił 25 - letni staż emerytalny, z tym że 12 lat stanowi okres uzupełniający (okres prowadzenia gospodarstwa rolnego).

W okresie wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru (1987 – 1996) zainteresowany był zatrudniony na umowie o pracę u dwóch pracodawców.

W pierwszym zakładzie pracował od 1 lutego 1987 r. do 31 grudnia 1992 r. Okres ten został udowodniony na podstawie świadectwa pracy, natomiast wysokość zarobków ZUS przyjął na podstawie wpisów zawartych w legitymacji ubezpieczeniowej. Legitymacja zawiera wpisy za lata 1987, 1988, 1989, 1990 i 1991. Zainteresowany nie przedłożył dokumentów potwierdzających wysokość wynagrodzenia uzyskanego w roku 1992. A więc za ten rok ZUS przyjął wynagrodzenie „zerowe”.

Zatrudnienie w kolejnej firmie ubezpieczony podjął z dniem 1 czerwca 1993 r. i pracował w niej do 31 grudnia 1996 r. Wysokość zarobków została potwierdzona w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu ZUS Rp – 7. Przy ustalaniu podstawy wymiaru za te lata – ZUS przyjął je w wysokości wynikającej z zaświadczenia.

W kwietniu 2009 r. emeryt składa wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia.

Realizując ten wniosek ZUS przeliczy podstawę wymiaru emerytury, przyjmując za rok 1992 – w miejsce wynagrodzenia „zerowego” – wynagrodzenie minimalne obowiązujące w tym roku, tj. 13 050 000 zł.

WAŻNE! Wysokość podstawy wymiaru świadczenia, przeliczoną z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego, ustala się od kwoty bazowej, która była ostatnio przyjęta do jej obliczenia.

Zastąpienie w podstawie wymiaru emerytury lub renty wynagrodzeń „zerowych” wynagrodzeniami minimalnymi, nie stanowi podstawy do obliczenia wysokości świadczenia oraz podstawy jego wymiaru od nowej kwoty bazowej. Wysokość tej podstawy oblicza się od tej samej kwoty bazowej, od jakiej obliczono ją poprzednio. Wprowadzenie możliwości przyjęcia – w miejsce wynagrodzeń „zerowych” – wynagrodzeń minimalnych, sprowadza się bowiem do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty, ustalonej na datę przyznania (ostatniego przeliczenia) świadczenia.

Przykład

Emerytura została przyznana w kwietniu 2005 r. Do ustalenia podstawy wymiaru ubezpieczony wskazał zarobki z lat 1995 – 2004. W okresie tym pozostawał w zatrudnieniu od 1 stycznia 1995 r. do 31 maja 1995 r. oraz od 1 października 1995 r. do 30 grudnia 2004

r. Na udowodnienie wskazanych okresów przedłożył świadectwa pracy, potwierdzające zatrudnienie w ramach umowy o pracę, wykonywane w pełnym wymiarze czasu pracy. Przed 1995 r. wnioskodawca przez 3 lata podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, wcześniej prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Ubezpieczony udokumentował wysokość zarobków uzyskanych od 1 października 1995 r. do 30 grudnia 2004 r. (zaświadczenie ZUS – Rp 7), natomiast nie przedstawił dokumentacji potwierdzającej wysokość zarobków uzyskanych w ramach zatrudnienia na umowę o pracę, wykonywanego od 1 stycznia do 31 maja 1995 r. Ustalając podstawę wymiaru – za rok 1995 – ZUS przyjął wynagrodzenie uzyskane od 1 października do 31 grudnia 1995 r.

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, ustalony od udokumentowanych zarobków wynosi 175,44%.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości wynagrodzenia w %
1995	3 900	8 431,44	46,26
1996	19 000	10 476,00	181,37
1997	29 000	12 743,16	227,57
1998	31 000	14 873,88	208,42
1999	36 000	20 480,88	175,77
2000	38 000	23 085,72	164,60
2001	41 000	24 742,20	165,71
2002	49 000	25 598,52	191,42
2003	51 000	26 417,64	193,05
2004	55 000	27 474,84	200,18

W kwietniu 2004 r. kwota bazowa wynosiła 1 829,24 zł, a zatem podstawa wymiaru emerytury wynosiła 3 209,22 zł (175,44% x 1829,24 zł).

W kwietniu 2009 r. emeryt zgłosił wniosek o ustalenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia.

ZUS ponownie ustalił wysokość zarobków za 1995, przyjmując za okres od 1 stycznia 1995 r. do 31 maja 1995 r. minimalne wynagrodzenie, tj. 1 340 zł. Łączna wysokość wynagrodzenia, która w 1995 r. podlega uwzględnieniu do obliczenia podstawy wymiaru, wynosi 5 240 zł (1 340 zł – wynagrodzenie minimalne plus 3 900 zł – wynagrodzenie udokumentowane). Wskaźnik wysokości wynagrodzenia za ten rok wynosi zatem 62,15% (5 240 zł : 8 431,44 zł), a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru – 177,02%. Podstawa wymiaru – obliczona – po uzupełnieniu zarobków za 1995 r. wynagrodzeniami minimalnymi – od kwoty bazowej obowiązującej w dacie jej ustalenia – wynosi 3 238,12 zł (177,02% x 1 829,24zł.).

Zapewne interesuje Państwa, jak podwyższenie podstawy wymiaru przekłada się na wysokość emerytury.

Przyjmijmy, że staż emerytalny, jaki udowodnił emeryt, którego sytuację zaprezentowaliśmy w poprzednim przykładzie, wynosi 30 lat okresów składkowych.

Na kwiecień 2004 r. emerytura obliczona od podstawy wymiaru w wysokości przed uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia, tj. 3 207,21 zł wynosiła – 1 690,62 zł, a po waloryzacjach jakie miały miejsce w 2006, 2008 r. i 2009 r. – 2 028,78zł.

Natomiast emerytura obliczona od przeliczonej (z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego) podstawy wymiaru, od 1 kwietnia 2004 r. wynosiła 1 701,89 zł, a po kolejnych waloryzacjach wynosi - 2 042,31 zł.

Przeliczeniu podlega podstawa wymiaru świadczenia przyznanego zarówno na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i przepisów wcześniejszych.

Przed 1999 r. podstawa wymiaru świadczeń emerytalno – rentowych była ustalana z okresu krótszego niż 10 kolejnych lat kalendarzowych, np. z 3, 6 czy 9 lat wybranych – odpowiednio – z 12, 15 czy 18 lat kalendarzowych, poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie. Jakkolwiek był to okres nieznacznie poprzedzający datę przejścia na emeryturę czy rentę, to również wówczas zdarzały się sytuacje, w których osoba ubiegająca się o świadczenie nie była w stanie przedłożyć dokumentów potwierdzających wysokość zarobków uzyskiwanych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Przykład

W 1995 r. przeszła na emeryturę 60 – letnia ubezpieczona, legitymująca się 20 – letnim stażem ubezpieczeniowym. Ostatnie zatrudnienie zainteresowanej ustało w 1986 r. W przypadku zgłoszenia wniosku o emeryturę w 1995 r. - do ustalenia podstawy wymiaru należało wskazać dochód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie 6 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z 15 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę, a więc z lat 1980 – 1994. W piętnastolecie tym wnioskodawczyni pracowała od 1 lipca 1980 r. do 31 października 1982 r. i od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1986 r. Przedłożyła zaświadczenie zakładu pracy, potwierdzające wysokość zarobków uzyskanych w latach 1983 – 1986, natomiast nie uzyskała żadnego dokumentu potwierdzającego wysokość wynagrodzenia osiąganego w poprzednim okresie. Z przedłożonego świadectwa pracy wynika, że od 1 lipca 1980 r. do 31 października 1982 r. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury ZUS przyjął udokumentowane wynagrodzenie za lata 1983 – 1986 (4 kolejne lata kalendarzowe) oraz wynagrodzenie „zerowe” za rok 1982. Jeżeli zostanie zgłoszony wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego – ZUS przyjmie to wynagrodzenie za rok 1982, w wysokości obowiązującej od 1 stycznia do 31 października 1982 r., tj. w okresie w którym zainteresowana pozostawała w zatrudnieniu w ramach stosunku pracy. Od 1 stycznia 1982 r. minimalne wynagrodzenie pracowników wynosiło 3 300 zł, a od 1 września 1982 r. – 5 400 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru za 1982 r. ZUS przyjmie zatem wynagrodzenie w wysokości 37 200 zł (3 300 zł x 8 plus 5 400 zł x 2).

WAŻNE! Przy przeliczaniu podstawy wymiaru świadczenia, minimalne wynagrodzenie uwzględnia się w wysokości proporcjonalnej do wymiaru czasu pracy oraz okresu zatrudnienia.

Jeżeli zatem praca (w ramach stosunku pracy) była wykonywana np. w wymiarze ½ etatu – do ustalenia podstawy wymiaru zostanie przyjęte wynagrodzenie w wysokości ½ minimalnego wynagrodzenia pracowników, obowiązującego w okresie, w którym była wykonywana ta praca.

Przykład

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyznanej w 1996 r., ubezpieczony wskazał wynagrodzenie uzyskane w latach 1981 – 1987. W okresie tym:

- *od 1 stycznia 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. – podlegał ubezpieczeniu jako rzemieślnik,*

- od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1983 r. – wykonywał zatrudnienie w ramach stosunku pracy, z tym, że od 1 stycznia do 30 czerwca 1983 r. – w wymiarze $\frac{1}{2}$ czasu pracy, a od 1 lipca do 31 grudnia 1983 r. – w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu,
- od 1 stycznia 1984 r. do 31 grudnia 1987 r. – podlegał ubezpieczeniu społecznemu jako osoba współpracująca z rzemieślnikiem.
- od 1988 r. – do dnia przejścia na emeryturę przebywał za granicą - u syna.

Wnioskodawca nie przedłożył dokumentów potwierdzających wysokość zarobków uzyskanych w okresie zatrudnienia w ramach stosunku pracy, a zatem przy ustalaniu podstawy wymiaru za rok 1983 zostało przyjęte wynagrodzenie „zerowe”, a za lata 1981 – 1982 i 1984 – 1987 – podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne.

W 2009 r. emeryt zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego.

Minimalne wynagrodzenie pracowników w 1983 r. wynosiło 5 400 zł miesięcznie.

Załatwiając ten wniosek ZUS przyjmie:

- za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 1983 r. - $\frac{1}{2}$ minimalnego wynagrodzenia za każdy miesiąc, tj. 16 200 zł (2 700 zł x 6),
- za okres od 1 lipca do 31 grudnia 1983 r. – $\frac{3}{4}$ minimalnego wynagrodzenia za każdy miesiąc, tj. 24 300 zł (4 050 zł x 6).

A zatem za 1983 r. – do ustalenia przeliczanej podstawy wymiaru emerytury – zostanie przyjęta kwota 40 500 zł.

Od jakiej daty świadczenie przysługuje w przeliczonej wysokości?

Emerytura lub renta, której ostatnio ustalona podstawa wymiaru została ponownie ustalona z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia, w wysokości przeliczonej od tej podstawy przysługuje:

- a) od 1 stycznia 2009 r. – jeżeli wniosek o przeliczenie zostanie zgłoszony przed dniem 1 stycznia 2010 r.,
- b) od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie - jeżeli wniosek ten zostanie zgłoszony po dniu 31 grudnia 2009 r.

Organ rentowy zobowiązany jest do wydania decyzji w sprawie przeliczenia emerytury lub renty w terminie 60 dni od dnia wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Podsumowanie

W podsumowaniu przedstawiamy przykład ilustrujący wszystkie zaprezentowane powyżej zasady dotyczące przeliczenia podstawy wymiaru świadczeń z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych.

Przykład

W styczniu 2008 r. ZUS przyznał emeryturę 60 – letniej ubezpieczonej, urodzonej 2 stycznia 1948 r., która udowodniła 19 lat okresów składkowych i 4 lata okresów nieskładkowych. Przebieg zatrudnienia przedstawia się następująco:

- od 1 października 1967 r. do 30 września 1971 r. – okres ukończonej nauki na studiach wyższych – 4 – letni okres nieskładkowy,
- od 1 października 1971 r. do 31 grudnia 1972 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy - 1 rok i 3 miesiące – okres składkowy,

- od 1 stycznia 1973 r. do 31 grudnia 1973 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy w wymiarze $\frac{1}{2}$ czasu pracy - 1 rok – okres składkowy,
- od 1 stycznia 1974 r. do 30 listopada 1974 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy w wymiarze $\frac{1}{2}$ czasu pracy - 11 miesięcy – okres składkowy,
- od 1 stycznia 1975 r. do 31 grudnia 1989 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy – 15 lat, ,
- od 1 stycznia 1990 r. do 31 grudnia 1995 r. – okres pobierania renty inwalidzkiej (prawo do renty ustało) – 6 lat,
- od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 2007 r. – przerwa w ubezpieczeniu,
- od 1 marca 2007 r. do 31 grudnia 2007 r. - zatrudnienie w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy – 10 miesięcy.

Jak została ustalona podstawa wymiaru emerytury?

Wraz z wnioskiem o emeryturę ubezpieczona przedłożyła dokumenty (formularz ZUS Rp – 7) potwierdzające wysokość wynagrodzenia uzyskanego w latach: 1975 – 1989 oraz 2007. Wnioskodawczyni nie posiada dokumentacji potwierdzającej wysokość wynagrodzenia uzyskanego w latach 1971 – 1974.

Podstawa wymiaru emerytury mogła być ustalona:

- od zarobków uzyskanych w 10 kolejnych latach wybranych z 20 – lecia poprzedzającego rok zgłoszenia wniosku, tj. 1988 – 2007 – w tym dwudziestolecie wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniu społecznemu przez 2 kolejne lata – 1988 - 1989 oraz w roku 2007. Obliczenie podstawy wymiaru od tych zarobków nie jest korzystne, bowiem wskaźnik wysokości wynagrodzenia obliczony od zarobków wskazanych w kolejnych latach podlegania ubezpieczeniu społecznemu podlega podzieleniu przez 10; Suma wskaźników wysokości wynagrodzenia za lata 1988 – 1989 wynosiła 300,30% - a zatem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, ustalony od zarobków z 10 kolejnych lat kalendarzowych (1988 – 1997) wynosiłby 30,03%. Przypominamy, że w takim przypadku przyjmuje się zarobki za lata, w których zostały uzyskane, a za pozostałe lata brakujące do kolejnych 10 lat kalendarzowych (tj. lata 1990-1997) przyjmuje się 0. Oczywiście niekorzystne byłoby również ustalenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wygradzenia uzyskanego w roku 2007. W tym przypadku 10 kolejnych lata kalendarzowych obejmowałoby lata 1998 – 2007, a zatem zarobki uzyskane w 2007 r. podlegałyby podzieleniu przez 10.
- od zarobków uzyskanych w okresie 20 lat podlegania ubezpieczeniu – ubezpieczeniom społecznym, poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę. Ubezpieczona udokumentowała zarobki uzyskane w latach 1975 – 1989 i 2007, a więc w 16 latach kalendarzowych. Podlegała także ubezpieczeniu społecznemu w latach 1971 – 1974 (4 lata), z tym że nie udowodniła wysokości zarobków uzyskanych w tym okresie. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto zatem wynagrodzenie za lata 1975 – 1989 i 2007 (suma wskaźników wysokości wynagrodzenia 2 402,40%) i zerowe wynagrodzenie za lata 1971 – 1974. Dla ustalenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru – sumę wskaźników wysokości wynagrodzenia podzielono przez 20, a zatem wskaźnik ten wynosi 120,12% ($2\ 402,40\% : 20$).

Jaka jest wysokość emerytury?

Emerytura została przyznana w styczniu 2008 r., a zatem do jej obliczenia przyjęto kwotę bazową 2 059,92 zł. Podstawa wymiaru wyniosła zatem 2 474,38 zł ($120,12\% \times 2\ 059,92\ \text{zł}$), a wysokość emerytury:

- 24% kwoty bazowej - 494,38 zł,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych ($19 \times 1,3\% \times 2\ 474,38$) 611,17 zł
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych ($4 \times 0,7\% \times 2\ 474,38\ \text{zł}$)

- 69,28 zł

Razem: 1 174,83 zł

Emerytura oraz podstawa jej wymiaru podlegają podwyższeniu w ramach waloryzacji:

- od 1 marca 2008 r. - wskaźnikiem waloryzacji 104,2% i wynoszą: emerytura –1 224,17 zł, podstawa wymiaru – 2 578,30 zł,
- od 1 marca 2009 r. - wskaźnikami waloryzacji 106,1% i wynoszą: emerytura –1 298,84 zł, podstawa wymiaru – 2 735,58 zł.

Wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego

W czerwcu 2009 r. emerytka zgłosiła wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego pracowników.

ZUS załatwi ten wniosek pozytywnie, bowiem do ustalenia podstawy wymiaru emerytury zostało przyjęte wynagrodzenie „0” za lata (1971 – 1974), w których emerytka udowodniła wykonywanie zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

W jaki sposób ZUS obliczy zarobki za lata 1971 – 1974?

W okresie tym emerytka pracowała w ramach trzech stosunków pracy:

- od 1 października 1971 r. do 31 grudnia 1972 r. –w pełnym wymiarze czasu,
- od 1 stycznia 1973 r. do 31 grudnia 1973 r.- w wymiarze ½ czasu pracy
- od 1 stycznia 1974 r. do 30 listopada 1974 r. –w wymiarze ½ czasu pracy.

ROK 1971

W roku tym emerytka pracowała od 1 października do 31 grudnia. W miesiącach tych minimalne wynagrodzenie pracowników obowiązywało w wysokości 1 000 zł miesięcznie. A zatem ZUS przyjmie, że wynagrodzenie uzyskane w tym roku stanowi kwota 3 000 zł, a wskaźnik wysokości wynagrodzenia wynosi 10,60% (3 000 zł : 28 296 zł).

ROK 1972

Emerytka pracowała w całym 1972 r. W roku tym minimalne wynagrodzenie pracowników wynosiło 12 000 zł, a zatem wskaźnik wysokości wynagrodzenia za ten rok wynosi 39,86%(12 000 zł : 30 108 zł).

ROK 1973

Również i w tym roku emerytka przepracowała 12 pełnych miesięcy kalendarzowych. Jednak w roku tym była zatrudniona w połowie wymiaru czasu pracy, a zatem za ten rok minimalne wynagrodzenie pracowników zostanie przyjęte w połowie obowiązującej wysokości, tj. 6 000 zł (12 000 zł – roczne minimalne wynagrodzenie pracowników :2). Wskaźnik wysokości wynagrodzenia za ten rok wynosi 17,87%(6 000 zł : 33 576 zł).

ROK 1974

W 1974 r. emerytka pozostawała w stosunku pracy przez 11 miesięcy, przy czym była zatrudniona na ½ etatu. W okresie od 1 stycznia do 31 lipca 1974 r. minimalne wynagrodzenie pracowników wynosiło 1 000 zł miesięcznie, a od 1 sierpnia 1974 r. – 1 200 zł miesięcznie. A zatem za okres od stycznia do lipca zostanie przyjęte wynagrodzenie minimalne w kwocie 3 500 zł (7 x 1 000 zł : 2), a od sierpnia do listopada – 2 400 zł (4 x 1 200 zł : 2). Łącznie za rok 1974 ZUS przyjmie wynagrodzenie w kwocie 5 900 zł, co daje wskaźnik wysokości podstawy wymiaru – 15,44% (5 900 zł : 38 220 zł).

Jak ZUS obliczy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru?

W celu ustalenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru ZUS zsumuje udowodnione wcześniej wskaźniki wysokości wynagrodzenia, tj. 2 402,40% ze wskaźnikami ustalonymi od minimalnego wynagrodzenia pracowników za lata 1971 – 1974, a więc – 83,77% (10,60% + 39,86% + 17,87% + 15,44 %). Następnie sumę tych wskaźników – 2 486,17% - podzieli przez 20 lat. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi zatem 124,31%.

Jaka jest wysokość przeliczonej podstawy wymiaru?

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru obliczony wskutek uwzględnienia wynagrodzenia minimalnego wynosi 124,31%, a zatem podstawa wymiaru emerytury wynosi 2 560,69 (124,31% x 2 059,92 zł).

Jaka jest wysokość emerytury obliczona od przeliczonej podstawy wymiaru?

Wysokość emerytury ustala się ponownie na datę jej przyznania, a następnie waloryzuje w kolejnych terminach waloryzacji, jakie miały miejsce od dnia jej przyznania do dnia 1 stycznia 2009 r., tj. do dnia, od którego przysługuje emerytura w przeliczonej wysokości.

Na dzień przyznania wysokość emerytury wynosi:

- 24% kwoty bazowej - 494,38 zł,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych (19 x 1,3% x 2 560,69 zł) - 632,49 zł
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych (4 x 0,7% x 2 560,69 zł) - 71,70 zł

Razem: 1 198,57 zł

Emerytura ta (oraz podstawa jej wymiaru) polega podwyższeniu w ramach waloryzacji przeprowadzonych od 1 marca 2008 r. oraz od 1 marca 2009 r.

W wyniku waloryzacji od 1 marca 2008 r. – wysokość emerytury wynosi 1 248,91 zł, a podstawy jej wymiaru – 2 668,24 zł.

Po podwyższeniu od dnia 1 marca 2009 r. wysokość emerytury wynosi 1 325,09 zł, a podstawy jej wymiaru – 2 831,00 zł.

Od jakiej daty ZUS wypłaci wyrównanie?

Wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego zgłoszono w 2009 r., a zatem emerytura w przeliczonej wysokości przysługuje od dnia 1 stycznia 2009 r.

Za styczeń i luty wyrównanie przysługuje w wysokości 49,48 zł (1 248,91 zł – 1 224,17 zł) x 2, a za okres od marca do czerwca włącznie - 105 zł (1 325,09 zł - 1 298,84 zł) x 4.

Na bieżąco, a więc po uwzględnieniu waloryzacji od 1 marca 2008 r. i od 1 marca 2009 r. – wysokość emerytury wzrosła o 26,25 zł miesięcznie.

W jakich przypadkach ZUS odmówi przeliczenia ostatniej podstawy wymiaru świadczenia

Aby podstawa wymiaru świadczenia została przeliczona z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego musi przede wszystkim zaistnieć okoliczność nieudowodnienia wysokości wynagrodzenia uzyskanego w okresie zatrudnienia w ramach stosunku pracy, z którego zarobki przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru.

Jeśli więc do ustalenia tej podstawy emeryt lub rencista wskazał wynagrodzenie za cały ten okres – ZUS odmówi przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia.

Przykład

W 2006 r. ZUS przyznał wcześniejszą emeryturę pracowniczą ubezpieczonej, która udowodniła okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy w wymiarze 22 lata, 6 miesięcy i 18 dni oraz 4 lata i 2 miesiące okresów nieskładkowych, a także – orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS - została uznana za całkowicie niezdolną do pracy. Zainteresowana przedłożyła zaświadczenie ZUS – Rp 7, potwierdzające wysokość wynagrodzenia uzyskanego w latach 1983 – 2005. Najkorzystniejszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru – 125,88% - został ustalony od zarobków uzyskanych w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych – 1994 – 2003. Wynagrodzenie zostało wykazane za cały okres zatrudnienia.

W marcu 2009 r. zainteresowana zgłosiła wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego.

W tym przypadku ZUS wyda decyzję odmawiającą tego przeliczenia, bowiem podstawa wymiaru została w całości obliczona od zarobków, znacznie zresztą przewyższających minimalne wynagrodzenie.

Przeliczenie podstawy wymiaru możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy wynagrodzenie „zerowe” zostało przyjęte za okres, w którym ubezpieczony wykonywał zatrudnienie w ramach stosunku pracy. Oznacza to zatem, że nie jest możliwe przyjęcie minimalnego wynagrodzenia pracowników za okres, w którym osoba zainteresowana:

- podlegała ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu niż wykonywanie zatrudnienia w ramach stosunku pracy,
- nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu.

Przykład

W 1997 r. ZUS przyznał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z okresu kolejnych 8 lat podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, tj. z lat 1989 – 1996. Wnioskodawca podlegał temu ubezpieczeniu od 1985 r., a wcześniej – w latach 1975 -1977 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, przy czym nie przedłożył dokumentacji potwierdzającej wysokość uzyskanych wynagrodzeń.

W kwietniu 2009 r. rencista zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych za okres zatrudnienia w latach 1975 – 1977. ZUS odmówi tego przeliczenia.

Podstawa wymiaru została w całości obliczona z uwzględnieniem dochodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. Ponadto - w okresie, jaki został wskazany do ustalenia tej podstawy rencista nie podlegał ubezpieczeniu z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Należy także wskazać, że zarobki uzyskane w latach 1975 – 1977 (minimalne czy faktycznie udokumentowane), nie mogły być przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru renty przyznawanej w 1997 r., bowiem zostały uzyskane w okresie wykraczającym poza 17 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie. Przypominamy, że do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia przyznawanego na wniosek zgłoszony w 1997 r., przyjmowany był dochód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 8 lat kalendarzowych, wybranych z ostatnich 17 lat kalendarzowych, poprzedzających rok zgłoszenia wniosku. Do ustalenia tej podstawy nie mogło być zatem przyjęte wynagrodzenie uzyskane przed 1980 r.

Przykład

Do ustalenia podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy przyjęto – między innymi – wynagrodzenie uzyskane w 2001 r. z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. W roku tym rencista był zatrudniony od 1 maja do 31 grudnia, a zarobki uzyskane w tym okresie przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia. W okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2001 r. zainteresowany nie pracował (nie podlegał ubezpieczeniom społecznym). W pozostałych latach, z których zarobki uwzględniono w podstawie wymiaru – wynagrodzenia zostały wykazane za pełne lata kalendarzowe.

W czerwcu 2009 r. rencista zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego. ZUS odmówi tego przeliczenia, bowiem podstawa wymiaru renty została w całości ustalona z uwzględnieniem wynagrodzeń uzyskanych w okresie podlegania ubezpieczeniom społecznym. Nie ma także podstaw do przyjęcia wynagrodzenia minimalnego za okres od 1 stycznia do 30 kwietnia 2001 r. bowiem

w okresie tym zainteresowany nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

WAŻNE !!! W przypadku gdy brak jest podstaw do przeliczenia ostatniej podstawy wymiaru emerytury lub renty, ZUS sprawdzi, czy dla świadczeniobiorcy nie jest korzystne ustalenie podstawy wymiaru od zarobków z innego okresu, z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych.

B. Przeliczenie podstawy wymiaru w myśl art. 111 ustawy emerytalnej.

Korzystając z unormowań zawartych w art. 111 ustawy emerytalnej, emeryt lub rencista może zgłosić wniosek o ustalenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem zarobków uzyskanych przed przyznaniem świadczenia, w innym okresie, niż wskazany do ustalenia ostatniej podstawy wymiaru.

Mogą to być zarobki:

- z tej samej liczby lat kalendarzowych i z tego samego okresu, jaki wskazał do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru,
- z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury lub renty lub o ponowne ustalenie ich wysokości od przeliczonej podstawy wymiaru,
- z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed zgłoszeniem wniosku o przeliczenie wysokości emerytury lub renty.

Podstawa wymiaru zostanie przeliczona, jeżeli nowy wskaźnik jej wysokości jest wyższy od ustalonego poprzednio. Wysokość tej podstawy oraz wysokość emerytury lub renty oblicza się przy zastosowaniu kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia świadczenia, a następnie podwyższa w ramach wszystkich waloryzacji, jakie miały miejsce do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie tej podstawy.

Jak wyżej wskazano – w przypadku zgłoszenia wniosku o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych i wydaniu decyzji odmawiającej przeliczenia ostatniej podstawy wymiaru - organ rentowy sprawdzi, czy zastąpienie wynagrodzeń „zerowych” wynagrodzeniami minimalnymi nie spowoduje, że korzystne okaże się przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w innym okresie.

Pragniemy zwrócić uwagę, że ZUS dokonuje tego sprawdzenia niezależnie od tego, czy wniosek świadczeniobiorcy dotyczył przeliczenia ostatnio ustalonej podstawy wymiaru, czy też był sformułowany ogólnie, bez wskazania, o jaką podstawę chodzi.

Przykład

Oddział ZUS ustalił prawo do wcześniejszej emerytury od 1 stycznia 1995 r. Podstawa wymiaru została ustalona od wynagrodzenia osiągniętego w latach 1989 – 1994, tj. z okresu kolejnych 6 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 15 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 186,69%.

W kwietniu 2009 r. zainteresowany zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych, przy czym nie przedłożył żadnych nowych dokumentów.

Po analizie dokumentacji, jaką emeryt przedłożył w ZUS przy ubieganiu się o emeryturę – organ rentowy stwierdził, iż ostateczna podstawa wymiaru została ustalona z uwzględnieniem

dochodów stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za cały okres podlegania temu ubezpieczeniu. Innymi słowy – za cały okres przyjęto zarobki, a więc nie występują tu wynagrodzenia „zerowe”. W związku z tym organ rentowy wydał decyzję odmawiającą przeliczenia ostatnio ustalonej podstawy wymiaru.

Z dokumentacji zawartej w aktach emeryta wynika także, że wykonywał on zatrudnienie w ramach stosunku pracy w okresie 30 lat, tj. 1964 – 1994. Wysokość zarobków uzyskanych w latach 1970 – 1994 potwierdzona jest wpisami w legitymacji ubezpieczeniowej (za lata 1989 – 1994 – także zaświadczeniem ZUS Rp – 7). Brak jest natomiast dokumentacji na potwierdzenie wysokości wynagrodzenia uzyskanego w latach 1964 – 1969. W okresie tym zatrudnienie było wykonywane przez pełne lata kalendarzowe i w pełnym wymiarze czasu pracy. ZUS przyjmie za te lata minimalne wynagrodzenie i dokona wariantowania, zmierzającego do ustalenia, czy podstawa wymiaru ustalona z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w innym okresie jest korzystniejsza.

W poniższej tabelce prezentujemy wykaz zarobków zainteresowanego z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych w latach 1964 – 1969 oraz wskaźnik wysokości wynagrodzenia obliczony dla każdego roku.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości wynagrodzenia w %
1964	9 000	21 792	41,30
1965	9 000	22 404	40,17
1966	9 500	23 208	40,93
1967	10 200	24 192	42,16
1968	10 200	25 272	40,36
1969	10200	26 088	39,10
1970	27 100	26 820	101,04
1971	28 200	28 296	99,66
1972	33 000	30 108	109,61
1973	41 000	33 576	122,11
1974	50 000	38 220	130,82
1975	65 000	46 956	138,43
1976	71 000	51 372	138,21
1977	75 000	55 152	135,99
1978	78 000	58 644	133,01
1979	65 000	63 924	101,68
1980	80 000	72 480	110,38
1981	110 000	92 268	119,22
1982	190 000	139 572	136,13
1983	147 454	173 700	84,89
1984	212 000	202 056	104,92
1985	230 000	240 060	95,81
1986	360 000	289 140	124,51

1987	399 826	350 208	114,17
1988	960 000	637 080	150,69
1989	4 600 000	2 481 096	185,40
1990	22 266 000	12 355 644	180,21
1991	45 428 000	21 240 000	213,88
1992	59 190 000	35 220 000	168,07
1993	79 800 000	47 940 000	166,46
1994	131 800 000	63 936 000	206,14

Analiza wyliczonych wskaźników pozwala na stwierdzenie, że podstawa wymiaru emerytury obliczona od zarobków uzyskanych w latach 1989 – 1994 jest najkorzystniejsza. Przeliczenie podstawy wymiaru zgodnie z wnioskiem zainteresowanego – a więc z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych, byłoby możliwe przy przyjęciu do jej obliczenia wynagrodzeń z 20 lat podlegania ubezpieczeniom społecznym. Jednak w takim przypadku nastąpiłoby znaczne obniżenie podstawy wymiaru, co oczywiście wyklucza możliwość zastosowania takiego wariantu. W związku z tym ZUS wydał decyzję odmawiającą przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych.

Zgłaszając wniosek o emeryturę lub rentę, każdy ubezpieczony starał się uzyskać i przedłożyć w ZUS dokumentację potwierdzającą najkorzystniejsze wynagrodzenia. Stąd też prawdopodobieństwo podwyższenia świadczenia na skutek przeliczenia podstawy wymiaru z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w innym okresie, w tym zarobków minimalnych, jest bardzo znikome.

Nie mniej jednak – jak wskazano wyżej – w przypadku, gdy nie ma podstaw do przeliczenia – z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych - ostatniej podstawy wymiaru świadczenia – organ rentowy zawsze bada i taką możliwość. W takich przypadkach, gdy wyższe zarobki były osiągnięte w okresie, którego nie można było – w dacie przyznawania uprawnień - przyjąć do obliczenia podstawy wymiaru z uwagi na to, że wykraczał on poza określony przepisami okres (20, 16 czy 12 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku) – przeliczenie podstawy wymiaru w myśl art. 111 ustawy emerytalnej może okazać się korzystne.

Przykład

65 – letni ubezpieczony nabył prawo do emerytury w lipcu 2006 r. Wnioskodawca nie posiada dokumentacji potwierdzającej wysokość zarobków w innych okresach.

Zainteresowany udowodnił następujące okresy:

- 1957 – 1966 – praca w gospodarstwie rolnym rodziców,
- od 1 stycznia 1967 r. do 31 grudnia 1971 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy, na ½ etatu,
- od 1 stycznia 1972 r. do 31 grudnia 1975 r. – zatrudnienie w ramach stosunku pracy na 1 i ½ etatu,
- od 1 lutego 1976 r. do 31 grudnia 1977 r. - zatrudnienie w ramach stosunku pracy na 1 i ½ etatu,
- od 1 stycznia 1978 r. do 31 grudnia 1993 r. – prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego,
- od 1 stycznia 1994 r. do 31 lipca 2006 r. - zatrudnienie w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy.

Wraz z wnioskiem o emeryturę zainteresowany przedłożył zaświadczenia ZUS Rp – 7, w których wykazano zarobki uzyskane w latach 1972 – 1975 oraz 1994 – 2005, a więc z 16 lat. Do ustalenia podstawy wymiaru ZUS przyjął – jako najkorzystniejsze – zarobki uzyskane w

10 kolejnych latach kalendarzowych, tj. 1996 – 2005. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 90,49%. Przyjęcie zarobków z 20 lat byłoby mniej korzystne, bowiem za brakujące 4 lata zostałoby przyjęte wynagrodzenie „zerowe”, a ustalony wskaźnik wynosiłby 90,42%.

W czerwcu 2009 r. emeryt zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego. Ostatnio ustalona podstawa wymiaru jest w pełni obliczona od faktycznie osiąganego wynagrodzenia, a zatem ZUS wydał decyzję odmawiającą jej przeliczenia.

Jednocześnie ZUS sprawdza, czy korzystne jest przeliczenie podstawy wymiaru emerytury w myśl art. 111 ustawy emerytalnej, a więc z 20 lat podlegania ubezpieczeniom społecznym, przy uwzględnieniu – za okresy, za które nie zostały przedłożone zarobki – wynagrodzeń minimalnych.

W poniższej tabelce prezentujemy wykaz zarobków zainteresowanego z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych w latach 1967 – 1971 oraz 1976 – 1977, a także wskaźnik wysokości wynagrodzenia obliczony dla każdego roku.

Szarym tłem zaznaczono zarobki przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru emerytury. Wskaźnik wysokości tej podstawy wynosi 90,49%.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w %
1967	½ etatu 5 100	24 192	21,08
1968	½ etatu 5 100	25 272	20,18
1969	½ etatu 5 100	26 088	19,55
1970	½ etatu 5 175	26 820	19,30
1971	½ etatu 6 000	28 296	21,20
1972	55 000	30 108	182,68
1973	63 000	33 576	187,63
1974	71 000	38 220	185,77
1975	84 000	46 956	178,89
1976	1 i ½ etatu 21 600	51 372	42,05
1977	1 i ½ etatu 24 000	55 152	43,52
1994	47 900 000	63 936 000	74,92
1995	7 900	8 431,44	93,70
1996	9 800	10 476,00	93,56
1997	10 300	12 743,16	80,83
1998	13 100	14 873,88	88,07
1999	18 000	20 480,88	87,89
2000	20 100	23 085,72	87,97
2001	21 700	24 742,20	87,70
2002	22 080	25 598,52	86,25
2003	25 200	26 417,64	95,39

2004	25 899	27 474,84	94,26
2005	29 400	28 563,48	102,93

ZUS sprawdza, czy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, obliczony od zarobków uzyskanych w okresie 20 lat podlegania ubezpieczeniu społecznemu, jest wyższy od ostatnio ustalonego (jest to warunek do przeliczenia podstawy wymiaru w myśl art. 111 ustawy emerytalnej). Do obliczenia tej podstawy ZUS przyjmie faktycznie udowodnione wynagrodzenia, uzyskane w latach 1972 – 1975 oraz 1994 – 2005 oraz minimalne wynagrodzenie uzyskane w latach: 1970, 1971, 1976 i 1977. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 96,77%, a zatem jest wyższy od ostatnio obliczonego.

ZUS przeliczy podstawę wymiaru oraz wysokość emerytury. Emerytura w nowoustalonej wysokości przysługuje od dnia 1 czerwca 2009 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie. Nie jest to bowiem przeliczenie ostatniej podstawy wymiaru, o którym mowa w ustawie zmieniającej, lecz przeliczenie podstawy wymiaru od zarobków uzyskanych w innym okresie (art. 111 ustawy emerytalnej).

III. Przeliczenie renty rodzinnej

Wysokość renty rodzinnej obliczana jest jako 85%, 90% lub 95% (w zależności od liczby osób uprawnionych do tej renty) świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie, po której przysługuje ta renta. Tak więc zarówno przy przyznawaniu tej renty po raz pierwszy, jak i przy przeliczaniu jej wysokości, oblicza się wysokość świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu, a od tego świadczenia ustala się wysokość renty rodzinnej. Przy ustalaniu i przeliczaniu podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu, stosuje się zasady przedstawione w I i II części opracowania.

A. Ustalanie po raz pierwszy podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego

Przy przyznawaniu renty rodzinnej po raz pierwszy mogą zaistnieć dwa przypadki. Renta ta może być bowiem przyznana po emerycie lub renciście, bądź też po ubezpieczonym, który nie był uprawniony do świadczenia.

Osoba ubiegająca się o rentę rodzinną po ubezpieczonym, który nie był uprawniony do emerytury lub renty – wraz z wnioskiem o rentę rodzinną – przedkłada dokumenty konieczne do ustalenia wysokości świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu.

Przedkłada zatem także wykaz zarobków, które podlegają uwzględnieniu przy obliczaniu podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie, po której przyznawana jest renta rodzinna.

Jeżeli nie ma możliwości udowodnienia wysokości wynagrodzenia uzyskanego w okresie, który może być przyjęty do obliczenia podstawy wymiaru, a w okresie tym była wykonywana praca w ramach stosunku pracy – ZUS przyjmie wynagrodzenie minimalne.

Jak omówiliśmy to powyżej wynagrodzenie to zostanie przyjęte za okres, w którym było wykonywane zatrudnienie w ramach stosunku pracy, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy. W przypadku, gdy istnieje możliwość wybrania minimalnego wynagrodzenia za różne okresy – ZUS przyjmie je w najkorzystniejszej wysokości.

Przykład

W czerwcu 2009 r. wniosek o rentę rodzinną po zmarłym – 65 – letnim – ubezpieczonym, ur. w czerwcu 1944 r., złożyła 59 – letnia wdowa. Ubezpieczony, po którym przysługuje ta renta

przebył ponad 25 – letni staż ubezpieczeniowy (okresy składowe i nieskładowe), w tym przez blisko 20 lat wykonywał zatrudnienie w ramach stosunku pracy. Nie miał ustalonego prawa do emerytury, ani do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wdowa przedłożyła dokumenty finansowe potwierdzające wynagrodzenie uzyskane w latach 2002 – 2008 (7lat). Wnioskodawczyni przedłożyła także świadectwa pracy bezspornie potwierdzające fakt zatrudnienia – w pełnym wymiarze czasu pracy - w okresach:

- od 1 stycznia 1965 r. do 31 grudnia 1967 r.,
- od 1 lutego 1968 r. do 31 grudnia 1970 r.,
- od 1 stycznia 1971 r. do 30 listopada 1974 r.,
- od 1 marca 1982 r. do 31 grudnia 1984 r.,

lecz nie ma możliwości przedłożenia wykazu zarobków uzyskanych w tym okresie.

W okresach tych zatrudnienie było wykonywane w pełnym wymiarze czasu pracy.

Przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu, ZUS sprawdzi, czy korzystniejsza jest podstawa wymiaru obliczona z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat, czy też z 20 lat podlegania ubezpieczeniu z całego okresu pracy zawodowej.

W dwudziestoleciu poprzedzającym rok złożenia wniosku o rentę rodzinną, tj. 1989 – 2008 ubezpieczony po którym przysługuje ta renta, pozostawał w ubezpieczeniach w latach 2002 – 2008.

Ustalając podstawę wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzeń uzyskanych w latach 2002 – 2008, organ rentowy przyjmie zarobki uzyskane w tych 7 latach, a za 3 pozostałe lata przyjmie zarobki w wysokości „zerowej”.

Poniżej przedstawiamy wykaz zarobków oraz obliczony wskaźnik wysokości wynagrodzenia.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości wynagrodzenia w %
1999	0	20 480,88	0
2000	0	23 085,72	0
2001	0	24 742,20	0
2002	11 800,80	25 598,52	46,10
2003	12 300,00	26 417,64	46,56
2004	12 800,90	27 474,84	46,59
2005	13 100,00	28 563,48	45,86
2006	13 700,00	29 726,76	46,09
2007	14 169,00	32 292,36	43,88
2008	16 100,00	35 326,56	45,57

Suma wskaźników wysokości wynagrodzenia – 320,65%- podlega podzieleniu przez 10, a zatem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony od zarobków uzyskanych w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego dwudziestolecia wynosi 32,07%.

Organ rentowy sprawdza, czy nie jest korzystniejsze obliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego w okresie 20 lat podlegania ubezpieczeniu – ubezpieczeniom społecznym. Za okresy, w których zostało udowodnione wykonywanie zatrudnienia w ramach stosunku pracy – przyjęto wynagrodzenie minimalne. Zaznaczmy je pogrubioną czcionką.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości wynagrodzenia w %
1965	9 000	22 404	40,17

1966	9 500	23 208	40,93
1967	10 200	24 192	42,16
1968	9 350 – za 11 m-cy	25 272	37,00
1969	10200	26 088	39,10
1970	10 350	26 820	38,59
1971	12 000	28 296	42,41
1972	12 000	30 108	39,86
1973	12 000	33 576	35,74
1974	11 800 – za 11 m-cy	38 220	30,87
1982	41 400 – za 10 m-cy	139 572	29,66
1983	64 800	173 700	37,31
1984	64 800	202 056	32,07
2002	11 800,80	25 598,52	46,10
2003	12 300,00	26 417,64	46,56
2004	12 800,90	27 474,84	46,59
2005	13 100,00	28 563,48	45,87
2006	13 700,00	29 726,76	46,09
2007	14 169,00	32 292,36	43,88
2008	16 100,00	35 326,56	45,57

Suma wskaźników wysokości wynagrodzenia za 20 lat wynosi 806,53%, a zatem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 40,33%.

W tym więc przypadku do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu ZUS przyjmie wynagrodzenie minimalne za lata, w których była wykonywana praca w ramach stosunku pracy.

Zmarły spełniał warunki do emerytury, bowiem udowodnił 19 lat i 8 miesięcy okresów składkowych oraz 6 lat okresów nieskładkowych. Podstawa wymiaru świadczenia wynosi 1 039,81 zł (40,33% x 2 578,26 zł).

Wysokość emerytury, jaka przysługiwałaby zmarłemu wynosi 928,33 zł.

- 24% kwoty bazowej - 618,78 zł,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych (19 lat i 8 m-cy x 1,3% x 1 039,81 zł) - 265,88 zł
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych (6 lat x 0,7% x 1 039,81 zł) - 43,67 zł.

ZUS przyzna wdowie rentę rodzinną w wysokości 789,07 zł. (85% świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu).

Jeżeli renta rodzinna przyznawana jest po osobie uprawnionej do emerytury lub renty, a podstawa wymiaru tego świadczenia została obliczona z uwzględnieniem wynagrodzenia „zerowego”, ZUS przelicza tę podstawę z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych, a następnie – od tak ustalonej podstawy – ponownie oblicza wysokość świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu oraz wysokość renty rodzinnej. Osoba ubiegająca się o rentę

rodzinną nie musi przedkładać wniosku o przeliczenie tej podstawy, bowiem ZUS sam, działając z urzędu – ponownie ustali wysokość podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu.

Przykład

W marcu 2009 r. zmarła 71 – letnia emerytka, uprawniona od 2004 r. do emerytury. Emerytka udowodniła 14 – letni okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy, 4 – letni okres wykonywania pracy chałupniczej oraz 3 – letni okres opieki nad dziećmi. Łącznie udowodniony został 18 – letni okres składkowy i 3 – letni okres nieskładkowy.

Do wniosku o emeryturę przedłożono zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (formularz ZUS Rp – 7), dokumentujące wysokość zarobków uzyskanych w latach 2000 – 2003 (zatrudnienie na 1/3 etatu), natomiast nie zostało udokumentowane wynagrodzenie uzyskane w latach 1976 – 1980 oraz 1994 - 1998, w których – przez pełne lata i w pełnym wymiarze czasu pracy było wykonywane zatrudnienie w ramach stosunku pracy.

Organ rentowy ustalił podstawę wymiaru emerytury w oparciu o przedłożone zarobki:

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Wskaźnik wysokości wynagrodzenia w %
2000	8 800,70	23 085,72	38,12
2001	9 900,90	24 742,20	40,02
2002	11 800,80	25 598,52	46,10
2003	12 300,00	26 417,64	46,56

Razem: 170,80

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 17,08% (za lata 1994 -1999 przyjęto wynagrodzenie „zerowe”), a podstawa wymiaru emerytury - 312,43 zł (1 829,24 zł x 17,08%). W dacie przyznania – od 1 maja 2004 r. - wysokość emerytury wynosiła:

- 24% kwoty bazowej - 439,02 zł,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych (18 lat i x 1,3% x 312,43zł) - 73,11 zł
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych (3 lata x 0,7% x 312,43) - 6,56 zł.

Razem: 518,69 zł.

Emerytura została podwyższona do kwoty świadczenia najniższego, a w dacie śmierci uprawnionej była pobierana w kwocie 675,10 zł

W czerwcu 2009 r. wniosek o rentę rodzinną zgłosił 75 – letni wdowiec, który nie posiada własnego świadczenia. Przy ustalaniu uprawnień do renty organ rentowy przeliczył podstawę wymiaru emerytki, przyjmując – za lata 1994 – 1998 - wynagrodzenie minimalne, a za rok 1999 – w którym emerytka nie podlegała ubezpieczeniu – wynagrodzenie „zerowe”. Wynagrodzenie minimalne nie może być przyjęte za lata 1976 – 1980, bowiem okres ten wykracza poza dwudziestolecie poprzedzające rok, od którego przyznano emeryturę (1984 – 2003).

ZUS ponownie zatem ustalił podstawę wymiaru świadczenia zmarłej emerytki, przyjmując do jej obliczenia wynagrodzenie minimalne za lata 1994 – 1998 oraz zarobki za lata 2000 – 2003.

Rok	Wynagrodzenie w zł	Przeciętne	Wskaźnik wysokości
-----	--------------------	------------	--------------------

		wynagrodzenie w zł	podstawy wymiaruw %
1994	2 580 000	63 936 000	40,35
1995	3 420,00	8 431,44	40,56
1996	4 245,00	10 476,00	40,52
1997	5 121,00	12 743,16	40,19
1998	5 950,00	14 873,88	40,00
1999	0	20 480,88	0
2000	8 800,70	23 085,72	38,12
2001	9 900,90	24 742,20	40,02
2002	11 800,80	25 598,52	46,10
2003	12 300,00	26 417,64	46,56

Razem: 372,42

Wskaźnik wysokości przeliczonej podstawy wymiaru wynosi 37,24%, a podstawa wymiaru emerytury – 681,21zł. Organ rentowy ponownie ustala wysokość emerytury, jaka przysługiwałaby zmarłej świadczeniobiorczyni. Wysokość tę ustala na dzień jej przyznania. Od 1 maja 2004 r. emerytura ta przysługiwałaby w wysokości:

- 24% kwoty bazowej - 439,02 zł,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych (18 lat i x 1,3% x 607,67 zł) - 159,40 zł
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych (3 lata x 0,7% x 607,67 zł) - 14,31 zł

Razem: 612,73 zł

Emerytura ta podlega podwyżkom w ramach kolejnych waloryzacji: od 1 marca 2006 r. – wskaźnikiem waloryzacji 106,2% i wynosiła 650,72 zł od 1 marca 2008 r. – wskaźnikiem waloryzacji 106,5% i wynosiła 693,02 zł oraz od 1 marca 2009 r. – wskaźnikiem waloryzacji 106,1% i wynosiła 735,29zł.

Renta rodzinna – przyznana od 1 czerwca 2009 r. dla jednej osoby – przysługuje w wysokości 605,58 zł (735,29 zł x 85%). Renta ta podlega podwyższeniu do kwoty świadczenia najniższego, tj. 675,10 zł. W tym więc przypadku – jakkolwiek zmieniła się wysokość emerytury osoby, po której przysługuje renta rodzinna – nie uległa zmianie wysokość tej renty. Niezmiennie przysługuje ona w kwocie świadczenia najniższego.

B. Przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego

Osoba już uprawniona do renty rodzinnej może zgłosić wniosek o ponowne ustalenie - z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia - podstawy wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu

Przykład

Renta rodzinna po ubezpieczonym, a więc osobie nieuprawnionej do świadczenia emerytalno – rentowego, została przyznana w 1999 r. Ubezpieczony zmarł w 1997 (miał ukończone 59 lat), a jego ostatnie zatrudnienie ustało w styczniu 1996. Do ustalenia podstawy wymiaru renty, jaka przysługiwałaby zmarłemu, przyjęto wynagrodzenie uzyskane w latach 1986 – 1995. Wraz z wnioskiem o rentę rodzinną nie została przedłożona dokumentacja potwierdzająca wysokość wynagrodzenia osiągniętego w roku 1986 i 1987, a więc – przy ustalaniu podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy, jaka przysługiwałaby zmarłemu, za te lata zostało przyjęte wynagrodzenie „zerowe”. W latach tych ubezpieczony pracował w ramach stosunku pracy od 1 maja 1986 r. do 31 października 1987 r., w pełnym wymiarze czasu pracy (przedłożono świadectwo pracy). Na wniosek osoby uprawnionej do renty rodzinnej, organ rentowy ponownie ustalił podstawę wymiaru świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu, przyjmując za rok 1986 wynagrodzenie minimalne w kwocie 43 200 zł (5 400 zł x 8), a za rok 1987 – 70 000 zł (7 000 zł x 10). Następnie – uwzględniając podstawę wymiaru w przeliczonej wysokości - ZUS ponownie obliczył wysokość świadczenia, jakie przysługiwałoby zmarłemu. Od tak przeliczonego świadczenia zostanie ponownie obliczona wysokość renty rodzinnej.

IV. Przeliczenie świadczenia przedemerytalnego

Przedstawione powyżej zasady dotyczące przeliczania podstawy wymiaru emerytur i rent z uwzględnieniem minimalnych wynagrodzeń, ZUS realizuje także do emerytury obliczonej dla celów ustalenia świadczenia przedemerytalnego.

Tak więc – na wniosek zainteresowanych – ZUS przeliczy podstawę wymiaru emerytury obliczonej dla celów świadczenia przedemerytalnego. Przeliczenie to dotyczy tych świadczeń przedemerytalnych, które zostały przyznane przez powiatowe urzędy pracy na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

Wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru takiego świadczenia można zgłosić zarówno w powiatowym urzędzie pracy, który je przyznał, jak i w organie rentowym, który je aktualnie wypłaca.

V. Przeliczenie kapitału początkowego

Przeliczeniu z uwzględnieniem wynagrodzeń minimalnych podlega także podstawa wymiaru kapitału początkowego.

Przy przeliczaniu tej podstawy stosuje się wszystkie zasady dotyczące przeliczenia podstawy wymiaru emerytur i rent, z tym zastrzeżeniem, że w tym przypadku ZUS zobowiązany jest do sprawdzenia – w chwili przyznawania emerytury, której wysokość jest uzależniona od kapitału – czy nie zachodzi konieczność przeliczenia podstawy wymiaru kapitału z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego.

Szczegółowe zasady przeliczenia kapitału przedstawiliśmy w materiale [Przeliczenie kapitału początkowego - zmiana w przepisach \(obowiązuje od 01.01.2009 r.\)](#)

Załącznik 1:

ROK	WYNAGRODZENIE MINIMALNE w zł	WYNAGRODZENIE PRZECIĘTNE w zł	Wskaźnik w %
-----	------------------------------	-------------------------------	--------------

1956	5592	13110	42,65
1957	6000	15348	39,09
1958	6000	16176	37,09
1959	6600	17436	37,85
1960	7200	18720	38,46
1961	7700	19500	39,49
1962	8400	20160	41,67
1963	8850	21156	41,83
1964	9000	21792	41,30
1965	9000	22404	40,17
1966	9500	23208	40,93
1967	10200	24192	42,16
1968	10200	25272	40,36
1969	10200	26088	39,10
1970	10350	26820	38,59
1971	12000	28296	42,41
1972	12000	30108	39,86
1973	12000	33576	35,74
1974	13000	38220	34,01
1975	14400	46956	30,67
1976	14400	51372	28,03
1977	16000	55152	29,01
1978	18400	58644	31,38
1979	20800	63924	32,54
1980	24000	72480	33,11
1981	28800	92268	31,21
1982	48000	139572	34,39
1983	64800	173700	37,31
1984	64800	202056	32,07
1985	64800	240060	26,99
1986	64800	289140	22,41
1987	84000	350208	23,99
1988	108000	637080	16,95
1989	287100	2481096	11,57
1990	2648000	12355644	21,43
1991	7365000	21240000	34,68
1992	13050000	35220000	37,05
1993	19200000	47940000	40,05
1994	25800000	63936000	40,35
1995	3420,00	8431,44	40,56
1996	4245,00	10476,00	40,52
1997	5121,00	12743,16	40,19
1998	5950,00	14873,88	40,00
1999	7840,00	20480,88	38,28
2000	8340,00	23085,72	36,13
2001	9120,00	24742,20	36,86
2002	9120,00	25598,52	35,63
2003	9600,00	26417,64	36,34
2004	9888,00	27474,84	35,99
2005	10188,00	28563,48	35,67
2006	10789,20	29726,76	36,29

2007	11232,00	32292,36	34,78
2008	13512,00	35326,56	38,25

Załącznik 2:
Minimalne wynagrodzenie za pracę

Data	Kwota
do 31 marca 1956 r.	364 zł
od 1 kwietnia 1956 r.	500 zł
od 1 lipca 1959 r.	600 zł
od 1 sierpnia 1961 r.	700 zł
od 1 kwietnia 1963 r.	750 zł
od 1 sierpnia 1966 r.	850 zł
od 1 grudnia 1970 r.	1 000 zł
od 1 sierpnia 1974 r.	1 200 zł
od 1 maja 1977 r.	1 400 zł
od 1 maja 1978 r.	1 600 zł
od 1 maja 1979 r.	1 800 zł
od 1 stycznia 1980 r.	2 000 zł
od 1 stycznia 1981 r.	2 400 zł
od 1 stycznia 1982 r.	3 300 zł
od 1 września 1982 r.	5 400 zł
od 1 stycznia 1987 r.	7 000 zł
od 1 stycznia 1988 r.	9 000 zł
od 1 stycznia 1989 r.	17 800 zł
od 1 lipca 1989 r.	22 100 zł
od 1 października 1989 r.	38 000 zł
od 1 stycznia 1990 r.	120 000 zł
od 1 września 1990 r.	368 000 zł
od 1 października 1990 r.	440 000 zł
od 1 stycznia 1991 r.	550 000 zł
od 1 kwietnia 1991 r.	605 000 zł
od 1 lipca 1991 r.	632 000 zł
od 1 października 1991 r.	652 000 zł
od 1 grudnia 1991 r.	700 000 zł
od 1 stycznia 1992 r.	875 000 zł
od 1 maja 1992 r.	1 000 000 zł
od 1 sierpnia 1992 r.	1 200 000 zł
od 1 września 1992 r.	1 300 000 zł
od 1 października 1992 r.	1 350 000 zł
od 1 stycznia 1993 r.	1 500 000 zł
od 1 lipca 1993 r.	1 650 000 zł
od 1 października 1993 r.	1 750 000 zł
od 1 stycznia 1994 r.	1 950 000 zł

od 1 kwietnia 1994 r.	2 050 000 zł
od 1 lipca 1994 r.	2 200 000 zł
od 1 października 1994 r.	2 400 000 zł
od 1 stycznia 1995 r.	260 zł
od 1 kwietnia 1995 r.	280 zł
od 1 lipca 1995 r.	295 zł
od 1 października 1995 r.	305 zł
od 1 stycznia 1996 r.	325 zł
od 1 kwietnia 1996 r.	350 zł
od 1 lipca 1996 r.	370 zł
od 1 stycznia 1997 r.	391 zł
od 1 lutego 1997 r.	406 zł
od 1 lipca 1997 r.	450 zł
od 1 lutego 1998 r.	500 zł
od 1 stycznia 1999 r.	650 zł
od 1 listopada 1999 r.	670 zł
od 1 marca 2000 r.	700 zł
od 1 stycznia 2001 r.	760 zł
od 1 stycznia 2003 r.	800 zł
od 1 stycznia 2004 r.	824 zł
od 1 stycznia 2005 r.	849 zł
od 1 stycznia 2006 r.	899,10 zł
od 1 stycznia 2007 r.	936 zł
od 1 stycznia 2008 r.	1 126 zł